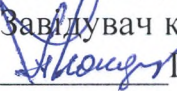

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра економіки та міжнародних економічних відносин

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

 Петро МАКАРЕНКО

«03» вересня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(обов'язкова навчальна дисципліна)

Економіка сільських територій

Освітньо-професійна програма Економіка місцевого розвитку
спеціальність 051 Економіка
галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
освітній ступінь Магістр
Навчально-науковий інститут економіки, управління, права та
інформаційних технологій

Полтава
2024-2025 н.р.

Робоча програма навчальної дисципліни «Економіка сільських територій»
для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою Економіка
місцевого розвитку спеціальності 051 Економіка

Мова викладання: державна

Розробник: Медвідь Вікторія, професор кафедри економіки та міжнародних
економічних відносин, д.е.н., професор

3 вересня 2024 року

Вікторія МЕДВІДЬ

Схвалено на засіданні кафедри економіки та міжнародних економічних відносин,
протокол від 03 вересня 2024 року № 1

Погоджено гарантом освітньої програми Економіка місцевого розвитку

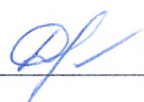
03 вересня 2024 року

Вікторія МЕДВІДЬ

Схвалено головою ради з якості вищої освіти
спеціальності «Економіка»

протокол від 03 вересня 2024 року № 1

Ольга ДИВНИЧ

1. Опис навчальної дисципліни

Елементи характеристики	Денна форма навчання
Загальна кількість годин	90
Кількість кредитів	3
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти	обов'язкова
Рік навчання (шифр курсу)	2 / 051Екон_мд_2023 (ЕМР)
Семестр	3
Лекції (годин)	16
Практичні (годин)	14
Самостійна робота (годин)	60
Форма семестрового контролю	екзамен

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Головна мета вивчення цієї дисципліни полягає у поглибленні знань та навиків щодо аналізу сучасного стану соціально-економічного розвитку сільських територій, виявлення диспропорцій у розвитку їхньої елементної бази та розробка заходів з їх подолання та сталого розвитку.

3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Економіка місцевого розвитку.

4. Компетентності:

загальні:

ЗК 2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

спеціальні (фахові):

СК 6. Здатність формулювати професійні задачі в сфері економіки та розв'язувати їх, обираючи належні напрями і відповідні методи для їх розв'язання, беручи до уваги наявні ресурси.

СК 7. Здатність обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання.

СК 8. Здатність оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

СК 10. Здатність до розробки сценаріїв і стратегій розвитку соціально-економічних систем.

СК 13. Здатність здійснювати еколого-економічну оцінку сталого розвитку території на основі відповідних індикаторів та розробляти методичний інструментарій для економічного обґрунтування оптимальних напрямків соціально-економічного розвитку сільських територій.

5. Результати навчання

ПРН 2. Розробляти, обґрунтовувати і приймати ефективні рішення з питань розвитку соціально-економічних систем та управління суб'єктами економічної діяльності.

ПРН 11. Визначати та критично оцінювати стан та тенденції соціально-економічного розвитку, формувати та аналізувати моделі економічних систем та процесів.

ПРН 12. Обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання, враховуючи цілі, ресурси, обмеження та ризики.

ПРН 13. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.

ПРН 17. Здійснювати еколого-економічну оцінку сталого розвитку території на основі відповідних індикаторів та розробляти методичний інструментарій для економічного обґрунтування оптимальних напрямків соціально-економічного розвитку сільських територій.

Співвідношення програмних результатів навчання із очікуваними результатами навчання

Програмний результат навчання (визначений освітньою програмою)	Очікувані результати навчання навчальної дисципліни
ПРН 2. Розробляти, обґрунтовувати і приймати ефективні рішення з питань розвитку соціально-економічних систем та управління суб'єктами економічної діяльності.	Вміти розробляти ефективні рішення для розвитку соціально-економічних систем на сільських територіях. Знати ключові фактори, що впливають на розвиток трудових ресурсів, соціальної сфери та економічної бази села. Здатний обґрунтовувати прийняті рішення з урахуванням особливостей сільських територій та обмежень. Вміти оцінювати вплив рішень на різні сфери життя громади.
ПРН 11. Визначати та критично оцінювати стан та тенденції соціально-економічного розвитку, формувати та аналізувати моделі економічних систем та процесів.	Знати методи діагностики та оцінки соціально-економічного стану сільських територій. Вміти визначати та критично оцінювати тенденції розвитку малих форм господарювання, кооперативних формувань та сільського зеленого туризму. Здатний аналізувати моделі економічних процесів, що відбуваються на селі, з використанням відповідних інструментів. Вміти формувати власні висновки на основі аналізу та порівняння даних.
ПРН 12. Обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання, враховуючи цілі, ресурси, обмеження та ризики.	Вміти обґрунтовувати управлінські рішення щодо розвитку окремих суб'єктів господарювання на селі. Знати методи оцінки ресурсів та обмежень для реалізації проєктів (наприклад, у сфері сільського зеленого туризму). Здатний враховувати ризики, що можуть виникнути під час реалізації рішень. Вміти розробляти стратегії для досягнення поставлених цілей.
ПРН 13. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.	Знати основні види ризиків, що можуть виникнути при розвитку сільських територій (економічні, соціальні, екологічні). Вміти оцінювати можливі соціально-економічні наслідки, наприклад, від впровадження нових видів діяльності на селі. Здатний прогнозувати вплив рішень на життя місцевих громад та їх добробут. Вміти розробляти заходи для мінімізації негативних наслідків.
ПРН 17. Здійснювати еколого-економічну оцінку сталого розвитку території на основі відповідних індикаторів та розробляти методичний інструментарій для економічного обґрунтування оптимальних напрямків соціально-економічного розвитку сільських територій.	Вміти здійснювати еколого-економічну оцінку сталого розвитку сільських територій. Знати відповідні індикатори та показники для такої оцінки. Здатний розробляти методичний інструментарій для обґрунтування оптимальних напрямків розвитку. Вміти діагностувати еколого-економічний стан території та використовувати отримані дані для прийняття рішень.

6. Методи навчання і викладання

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

словесні методи: лекція, розповідь-пояснення; бесіда;

наочні методи: ілюстрування; демонстрування;

практичні методи: робота з навчально-методичною літературою: конспектування, тезування, анотування, підготовка реферату/доповіді;

2. Методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності

методи формування пізнавальних інтересів: створення ситуації інтересу та новизни навчального матеріалу; метод використання життєвого досвіду; навчальні дискусії для вирішення проблемної ситуації.

3. Інноваційні та інтерактивні методи навчання:

інтерактивні методи: дискусії, диспути, проектування професійних ситуацій, «Мозковий штурм».

комп'ютерні і мультимедійні методи: використання мультимедійних презентацій; дистанційне навчання.

4. Методи контролю і самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:

методи усного контролю: опитування, бесіда, доповідь;

методи письмового контролю: самостійна робота, творче завдання, розв'язування тестів.

методи самоконтролю: самостійний пошук помилок; самооцінювання; самоаналіз.

7. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ до курсу «Економіка розвитку сільських територій»

Тема 2. Трудові ресурси села

Тема 3. Розвиток соціальної сфери села

Тема 4. Економічна база розвитку сільських територій України

Тема 5. Розвиток малих форм господарювання на селі та несільськогосподарських видів діяльності

Тема 6. Кооперативні формування у сільській місцевості: поняття, види, функції.

Тема 7. Розвиток сільського зеленого туризму.

Тема 8. Діагностика еколого-економічного стану сільських територій

Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин			
	Денна форма 051Екон_мд_2023 (ЕМР)			
	усього	у тому числі		
		л	п	с.р.
Тема 1. Вступ до курсу «Економіка розвитку сільських територій»	10	2		8
Тема 2. Трудові ресурси села	14	2	2	10
Тема 3. Розвиток соціальної сфери села	14	2	2	10
Тема 4. Економічна база розвитку сільських територій України	10	2	2	6
Тема 5. Розвиток малих форм господарювання на селі та несільськогосподарських видів діяльності	14	2	2	10
Тема 6. Кооперативні формування у сільській місцевості: поняття, види, функції.	14	2	2	10
Тема 7. Розвиток сільського зеленого туризму.	8	2	2	4

Тема 8. Діагностика еколого-економічного стану сільських територій	6	2	2	2
Усього годин	90	16	14	60

8. Теми практичних занять

Назви тем	Кількість годин
	денна форма 051Екон_мд_2023 (ЕМР)
Тема 1. Вступ до курсу «Економіка розвитку сільських територій»	
Тема 2. Трудові ресурси села	2
Тема 3. Розвиток соціальної сфери села	2
Тема 4. Економічна база розвитку сільських територій України	2
Тема 5. Розвиток малих форм господарювання на селі та несільськогосподарських видів діяльності	2
Тема 6. Кооперативні формування у сільській місцевості: поняття, види, функції.	2
Тема 7. Розвиток сільського зеленого туризму.	2
Тема 8. Діагностика еколого-економічного стану сільських територій	2
Разом	14

9. Теми самостійної роботи

Назви тем	Кількість годин
	денна форма 051Екон_мд_2023 (ЕМР)
Тема 1. Вступ до курсу «Економіка розвитку сільських територій»	8
Тема 2. Трудові ресурси села	10
Тема 3. Розвиток соціальної сфери села	10
Тема 4. Економічна база розвитку сільських територій України	6
Тема 5. Розвиток малих форм господарювання на селі та несільськогосподарських видів діяльності	10
Тема 6. Кооперативні формування у сільській місцевості: поняття, види, функції.	10
Тема 7. Розвиток сільського зеленого туризму.	4
Тема 8. Діагностика еколого-економічного стану сільських територій	2
Разом	60

10. Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота з дисципліни «Економіка сільських територій» не передбачена.

11. Оцінювання результатів навчання

Результати навчання	Форми контролю результатів навчання	
	Денна форма 051Екон_мд_2023 (ЕМР)	
ПРН 2. Розробляти, обґрунтовувати і приймати ефективні рішення з питань розвитку соціально-економічних систем та управління суб'єктами економічної діяльності.	Тести, опитування, виконання завдань на практичних заняттях, виконання завдань самостійної роботи, екзамен	
ПРН 11. Визначати та критично оцінювати стан та тенденції соціально-економічного розвитку, формувати та аналізувати моделі економічних систем та процесів.	Тести, опитування, виконання завдань на практичних заняттях, виконання завдань самостійної роботи, екзамен	
ПРН 12. Обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання, враховуючи цілі, ресурси, обмеження та ризики.	Тести, опитування, виконання завдань на практичних заняттях, виконання завдань самостійної роботи, екзамен	
ПРН 13. Оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень.	Тести, опитування, виконання завдань на практичних заняттях, виконання завдань самостійної роботи, екзамен	
ПРН 17. Здійснювати еколого-економічну оцінку сталого розвитку території на основі відповідних індикаторів та розробляти методичний інструментарій для економічного обґрунтування оптимальних напрямків соціально-економічного розвитку сільських територій.	Тести, опитування, виконання завдань на практичних заняттях, виконання завдань самостійної роботи, екзамен	

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назва теми	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти денної форми навчання				Разом
	Опитування (участь в дискусії)	Виконання вправ на практичних заняттях	Тести	Виконання завдань СР	
Тема 1. Вступ до курсу «Економіка розвитку сільських територій»	4	2	2	2	10
Тема 2. Трудові ресурси села	4	2	2	2	10
Тема 3. Розвиток соціальної сфери села	4	2	2	2	10
Тема 4. Економічна база розвитку сільських територій України	4	2	2	2	10
Тема 5. Розвиток малих форм господарювання на селі та	4	2	2	2	10

несільськогосподарських видів діяльності					
Тема 6. Кооперативні формування у сільській місцевості: поняття, види, функції.	4	2	2	2	10
Тема 7. Розвиток сільського зеленого туризму.	4	2	2	2	10
Тема 8. Діагностика еколого-економічного стану сільських територій	4	2	2	2	10
<i>Екзамен</i>	20				20
Разом	32	16	16	16	100

Форми, шкала та критерії оцінювання результатів навчання при проведенні поточного контролю успішності здобувачів вищої освіти:

- виконання вправ на практичних заняттях:

Рівень опанування РН відповідної навчальної програми	Якісна оцінка відповідей, виконання завдань, поведінки здобувача	Кількість балів
Високий	Відповіді вірні, супроводжувалися практичними прикладами та власними роздумами з теми заняття. Висока активність на занятті.	2
Достатній	Відповіді в цілому вірні, але містять деякі помилки. Висока активність на занятті.	1,5
Середній	Відповіді містять ряд помилок, що характеризують знання здобувача як середні. Висока активність на занятті.	1
Низький	Відповіді містять помилки, які є суттєвими, що здебільшого викликані недостатнім опануванням здобувача навчального матеріалу. Незначна активність або пасивна поведінка на занятті.	0,5
Незадовільний	Відповіді невірні. Пасивна поведінка на занятті.	0

- розв'язування тестів:

Рівень опанування РН відповідної навчальної програми	Кількість правильних відповідей на тестові завдання	Кількість балів
Високий	вірні понад 90% відповідей	2
Достатній	80-90% відповідей вірні	1,5
Середній	70-79% відповідей вірні	1
Низький	60-69% відповідей вірні	0,5
Незадовільний	Понад 40% відповідей невірні	0

- Опитування (участь в дискусії):

Рівень опанування	Якісна оцінка відповідей, поведінки здобувача	Кількість балів
Високий	Демонструє глибоке розуміння економічних, соціальних та екологічних аспектів розвитку сільських територій. Відповіді чіткі, обґрунтовані, містять приклади та аналіз, залучаючи знання з усіх тем. Активно бере участь в обговоренні, пропонує оригінальні ідеї, що стосуються, наприклад,	4,0

	розвитку малих форм господарювання чи сільського зеленого туризму. Ефективно працює в команді, проявляє лідерські якості, сприяючи досягненню спільної мети. Демонструє високий рівень комунікативних навичок: вміє слухати та аргументувати свою позицію. Виявляє ініціативу та креативність у вирішенні проблем, наприклад, при діагностиці еколого-економічного стану села.	
Достатній	Розуміє основні принципи економіки розвитку сільських територій. Відповіді здебільшого правильні, але можуть бути недостатньо обґрунтованими або потребувати уточнення. Бере участь в обговоренні, але не завжди проявляє активність. Працюючи в команді, може відчувати труднощі у взаємодії з іншими учасниками. Має базові комунікативні навички, але може відчувати деякі труднощі у спілкуванні. Виявляє старанність, але не завжди проявляє креативність у вирішенні завдань, пов'язаних із трудовими ресурсами чи соціальною сферою села.	3,5
Середній	Має фрагментарні знання про економіку розвитку сільських територій; допускає помилки в трактуванні понять, особливо щодо кооперативних формувань або несільськогосподарських видів діяльності. Відповіді містять помилки та неточності, що потребують уточнення. Бере участь в обговоренні формально, не завжди розуміє суть питання. Працюючи в команді, може бути неефективним, може конфліктувати з іншими учасниками. Комунікативні навички розвинені слабо, відчуває труднощі у встановленні контакту. Не проявляє ініціативи та креативності.	3,0
Низький	Знання про економіку розвитку сільських територій поверхневі та фрагментарні. Відповіді мають значні помилки, що унеможливають оцінювання. Уникає участі в обговоренні, не виявляє зацікавленості. Не може працювати в команді, порушує правила та етику поведінки. Комунікативні навички практично відсутні. Не здатний аналізувати ситуацію та приймати рішення щодо економічної бази села.	2,5
Незадовільний	Не володіє базовими знаннями з дисципліни. Відповіді відсутні або повністю невірні. Відмовляється від участі в роботі, демонструє негативне ставлення до навчання. Не здатний до співпраці та комунікації. Не виявляє жодної зацікавленості до предмету.	0,0

-виконання завдань самостійної роботи:

Рівень опанування РН відповідної навчальної програми	Якісна оцінка відповідей, виконання завдань	Кількість балів
Високий	Відповіді вірні, супроводжувалися практичними прикладами та власними роздумами з теми заняття.	2
Достатній	Відповіді в цілому вірні, але містять деякі помилки.	1,5
Середній	Відповіді містять ряд помилок, що характеризують знання здобувача як середні.	1
Низький	Відповіді містять помилки, які є суттєвими, що здебільшого викликані недостатнім опануванням	0,5

	здобувача навчального матеріалу.	
Незадовільний	Відповіді невірні.	0

-екзамен:

Рівень опанування РН відповідної навчальної програми	Якісна оцінка відповідей, виконання завдань	Кількість балів
Високий	Відповіді вірні, супроводжувалися практичними прикладами та власними роздумами з теми заняття.	18-20
Достатній	Відповіді в цілому вірні, але містять деякі помилки.	15-17
Середній	Відповіді містять ряд помилок, що характеризують знання здобувача як середні.	10-14
Низький	Відповіді містять помилки, які є суттєвими, що здебільшого викликані недостатнім опануванням здобувача навчального матеріалу.	5-9
Незадовільний	Відповіді невірні.	0-4

Форма проведення підсумкового контролю згідно робочого та навчального плану – **екзамен.**

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачено під час реалізації навчальної дисципліни

Мультимедійний проектор, мережа Wi-Fi, платформа MS Windows 10 Pro, Windows 10 Edu, Office 365 (10000 ліцензій для студентів), Internet-браузери, Електронна бібліотека ПДАУ, Електронний репозитарій ПДАУ

13. Політика навчальної дисципліни

1. Академічна доброчесність

Здобувач вищої освіти повинен дотримуватись Кодексу академічної доброчесності та Кодексу про етику викладача та здобувача вищої освіти Полтавського державного аграрного університету. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Документи, що стосуються академічної доброчесності, представлені на вкладці АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ Полтавського державного аграрного університету: <https://www.pdau.edu.ua/content/akademichna-dobrochesnist>

2. Академічна мобільність

Є можливість опанування даної навчальної дисципліни за програмами академічної мобільності (внутрішньої/міжнародної) за наявними укладеними угодами (договорами) між Університетом та закладом-партнером та/або індивідуальними запрошеннями. Визнання та перезарахування результатів такого навчання відбувається спеціально створеною комісією на підставі поданих здобувачем вищої освіти відповідних документів з використанням Європейської кредитно-трансферної системи. Організаційні процеси навчання за програмами академічної мобільності регламентуються Положенням про академічну мобільність учасників освітнього процесу в Полтавському державному аграрному університеті.

3. Неформальна/інформальна освіта

На здобувачів вищої освіти поширюється право про визнання результатів навчання, набутих у неформальній/інформальній освіті перед / під час опанування даної освітньої компоненти. Набуття відповідних результатів навчання можливе після успішного опанування курсів (з документальним підтвердженням) на різноманітних навчальних платформах, зокрема: Prometheus, Coursera, Edera тощо.

Особливості неформального/інформального навчання регламентовані Положенням про порядок визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та інформальній освіті здобувачами вищої освіти Полтавського державного аграрного університету: https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/5555/polozhennya_proporyadok22.pdf

4. Дедлайни та перескладання

Здобувач вищої освіти зобов'язаний дотримуватись крайніх термінів (дата для аудиторних видів робіт або час в системі дистанційного навчання LMS Moodle), до яких має бути виконано певне завдання.

Виконання завдань з порушенням термінів без поважних причин оцінюється на нижчий на 25% бал. Перескладання поточного та підсумкового контролю відбуваються за наявності поважних причин з дозволу директорату.

14. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Стратегічні напрями сталого розвитку сільських територій на період до 2030 року / [Лупенко Ю.О., Малік М.Й., Булавка О.Г. та ін.]; за ред. Ю.О. Лупенка. К. : ННЦ ІАЕ, 2020. 60 с.
2. Лазарєва О. В. Соціально-економічний розвиток сільських територій : навч. посіб. / О. В. Лазарєва. – Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 128 с.
3. Місцевий економічний розвиток у територіальних громадах: корисні поради та кращі практики: посібн. для місцевої влади та бізнесу. URL: MER_2021_WEB.pdf
4. Місцевий економічний розвиток: моделі, ресурси та інструменти фінансування: практич. посіб. URL: <http://surl.li/mwukb>.
5. Корінець Р. Сільський розвиток: посіб. для фахівців з аграрного та сільського розвитку територіальних громад. URL: <http://surl.li/ljrsj>

Допоміжні:

1. Інструменти розвитку об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації влади / За заг. ред. доктора наук з державного управління, професора, Заслуженого юриста України В. М. Олуйка; Програма Ради Європи «Децентралізація і територіальна консолідація в Україні». – Київ: Ваїте, 2017. 432 с.
2. Бізнес-модель розвитку сільських територій України / В. Чемерис, В. Душка, В. Максим та ін. Agricultural and Resource Economics. 2019. Т. 5. Вип. 1. С. 154-176.
3. Горлачук В.В., Кузьменко О.Б., Яремко Ю.І., Лазарєва О.В. та ін. Розвиток сільських територій : монографія / за ред. В.В. Горлачука. Миколаїв : Іліон, 2015. 382 с.
4. Шебештьєв Є. Складові розвитку сільських територій. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична. Випуск 35/2022. URL: [686-Article-Text-1249-1-10-20230203.pdf](https://www.lviv.ua/wp-content/uploads/686-Article-Text-1249-1-10-20230203.pdf)
5. Газуда Л.М., Готра В.В. Напрями розвитку сільських територій України в сучасних умовах. Науковий вісник Ужгородського Університету 2022. URL: [266510-Текст-статті-614963-1-10-20221102.pdf](https://www.uzhdu.edu.ua/wp-content/uploads/266510-Текст-статті-614963-1-10-20221102.pdf)
6. Готра В.В. Вплив процесу децентралізації на розвиток сільських територій. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка. 2021. Вип. 1. С. 30-37.
7. Про планування територіальної інфраструктури сільської місцевості// Проект Закону України. URL: <http://www.google.com.ua/url?url=http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/w>

Інформаційні ресурси:

1. Нормативно-правова база України URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/>

2. Портал «ПроРозвиток». URL: [Про розвиток – Інструменти економічного розвитку територій \(prorozvytok.com\)](http://prorozvytok.com)
3. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України. URL: <https://mtu.gov.ua/>
4. План відновлення України. URL: <https://recovery.gov.ua/>
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Мережа аналітичних центрів України. Офіційний веб-портал. URL: <http://www.intellect.org.ua>
7. Розвиток сільських територій і угода з ЄС. URL: <https://eu-agreement.ed-era.com/b7/p4>.
8. Мертві села України: рейтинг регіонів за кількістю вимираючих сіл. URL: <https://zemliak.com/reityngy/1389-mertvi-sela-ukrajini-reyting-regioniv-za-kilkistyu-vimirayuchih-sil-spiski>